TEKST: **ANA VEHOVAR** FOTOGRAFIJE: **OSEBNI ARHIV, JAN PIRNAT , SHUTTERSTOCK**

Živeti svoje sanje in služiti planetu

Imeti poslanstvo in ga zares živeti je cilj vsakega izmed nas. Delati nekaj, v kar zares verjamemo, četudi to ni skladno s pričakovanji okolice, je izziv. Bianci Žvorc Morris in Branku Djokoviću je uspelo. Zapustila sta dobro plačano službo, in šla na svoje – z vsemi tveganji in močno željo po tem, da bi ustvarila nekaj, kar bo vplivalo na dobrobit vseh in vsega.

"Kupci NAREKUJEMO, kaj HOČEMO in kakšen svet SI ŽELIMO."

Branko Djoković

Branko, za prijatelje Brane, je mlad gorenjski fant, ki je pustil dobro plačano službo in se odločil, da gre na svoje. Z željo, da ustvari nekaj, kar bo imelo smisel in pomen. In tako je v starem mestnem jedru Kranja, ob reki Kokri, nastal Krajček, kakor sam pravi: "Tržnica v malem." Da bi ljudem priskrbel kakovostne osnovne življenjske potrebščine – torej lokalne in ekološke, ter v potrošniškem svetu ponovno obudil pristne osebne odnose. Pravi, da je njegovo poslanstvo, da ljudem zagotovi lokalno pridelano, zdravo in živo hrano ter spodbuja lokalno kmetijstvo in gospodarstvo pri gradnji trajnostne prihodnosti.

Branko, zakaj se mlad gorenjski fant odloči, da bo odprl svojo trgovino z lokalnimi izdelki v Kranju?

"Predvsem se mi je zdelo neumno gledati množice v supermarketih, kjer vse poteka masovno, od masovne produkcije do potrošnje. 'Na jetra' mi je šlo vse to nakupovanje, polni vozički. V osnovi pa je bila to bratova – Saševa zamisel, a sem sam takrat še imel službo. Nato sem nekega dne dal odpoved. Vse je imelo svoj namen: jaz brez službe, z željo po nečem svojem, brat Sašo se je že ukvarjal z dostavo sadja in zelenjave in vprašala sva se, zakaj v Kranju ne bi odprla svoje trgovine. Želela sva tudi povrniti življenje staremu mestnemu jedru, ki je zaradi nakupovalnih centrov izumrlo. Mama je v želji po zdravih živilih hodila po mleko do enega kmeta, po meso do drugega, zelenjavo je nosila s Primorske, skratka obiskala je petnajst različnih koncev, da je dobila vsa domača živila. Kaj pa, če bi vse to dali na eno mesto? In tako je nastala trgovina Krajček. Ne gre za ekološko trgovino ali zgolj za sadje in zelenjavo, temveč za mini živilsko trgovino, ki ponuja domače in lokalne izdelke, nekaj iz ekološke pridelave, nekaj od okoliških pridelovalcev. Stremimo k temu, da je večinoma vse slovenskega porekla, seveda, če ni izvedljivo, pač ni. Recimo, če želiš maco, žal ne boš dobil slovenske."

Pa še kupujete kdaj v supermarketih?

"Že nekaj mesecev nisem. Seveda se zgodi, da recimo potrebujem toaletni papir. To ne pomeni, da do konca življenja ne bom stopil v supermarket, lahko pa se obiski in nakupi zmanjšajo. Mislim pa, da res ne potrebujemo na razdalji dveh kilometrov 14 nakupovalnih centrov."

Je bilo težko začeti?

"Tudi ko je šlo kaj narobe, se je na koncu izkazalo, da se je izplačalo, ker se potem stvari izidejo še bolje, kot so bile prvotno mišljene. Vse skupaj je bil izziv. Tudi glede prostora. Ideja je bila, da se v celoten prostor vloži lastna energija, ki se jo občuti in se prenaša tudi na stranke. Nisem kupil pohištva, temveč je bil vsak kos narejen lastnoročno in šel skozi moje roke. Prostor smo porušili in večinoma v celoti predelali sami s prijatelji."

Vam je kdo rekel, da je to slaba ideja, da vam ne bo uspelo?

"Ja, veliko ljudi, še posebej na začetku: "Če ne boš imel natančnega načrta in izračuna, se ti ne bo izšlo." Jaz pa sem menil, da če čutim in vem, da bo dobro, mora tako biti! Če je ideja dobra, če si jo želim jaz in ljudje, bo šlo ... Vsi si namreč želijo jesti kakovostno, domačo hrano in ne zapakirane kemije. K sreči sem poslušal samega sebe."

Kako opažate zanimanje za lokalno pridelano hrano?

"Napaka je predvsem ta, da imajo ljudje v glavi, da je zdrava hrana avtomatsko tudi dražja. Pa sploh ni. Za primer vzemimo dober paradižnik. En velik lokalno pridelan paradižnik ti lahko zadostuje, ne potrebuješ treh kilogramov paradižnika, da si narediš solato. Hranilna vrednost domače pridelane hrane je toliko večja in potrebuješ mnogo manjšo količino. Če samo pogledam sebe in koliko sem količinsko pojedel pred dvema letoma, zdaj pojem zelo malo. Včasih sem se samo basal, sedemkrat na dan, količine takšne, da dol padeš, samo letelo je skozme. Zdaj pa pojem manj in tisto res dobro ter kakovostno. Ko ljudje enkrat pokusijo, vidijo razliko v kakovosti in okusu, na koncu cena sploh ne naredi takšne razlike glede na porabo. Primer sta moja starša, ki sta spremenila navade in kupujeta samo pri meni, drugam gresta le po stvari, ki jih jaz nimam. Ugotovila sta, da ne potrošita nič več, imata isto mesečno porabo in veliko bolj kakovostno hrano. S tem ko kupuješ lokalno, ne spodbujaš le lokalnega gospodarstva, temveč predvsem vlagaš v svoje zdravje. Tisti, ki pravijo, da je drago ... Ni drago, dobra hrana in življenjski slog se jim bosta obrestovala. Danes je toliko alergij in bolezni, v to na koncu dajemo mnogo več denarja, da ne govorim o tem, kaj vse lahko to povleče za seboj in kako lahko oteži življenje v poznejših letih."

Kakšno pomembnost dajete ekološkemu?

"Seveda jo dajem. Ne zanemarjam pa malih kmetov ali pridelovalcev, ki morda nimajo ekološkega certifikata. Tistih, ki so majhni in ne povečujejo količin iz dneva v dan ter delajo na kakovosti. Preveriti pa je seveda treba, kako delajo. Tudi sam sem močno spremenil svoj način prehranjevanja. Od časa, ko sem zapustil svoje staro delovno mesto, pa do danes sem izgubil 12 kilogramov. Energije imam bistveno več, brez težav naredim marsikaj, bolj sem 'pri stvari', še spomin se mi je izboljšal!"

Branko želi ljudem zagotoviti kakovostne življenjske potrebščine - svežo in živo hrano.

Kaj pa pravična trgovina — kakšen pomen ji dajete?

"Trenutno imam čaje, kmalu pa bom imel še kokosovo olje s certifikatom 'Fair trade'. Veliko ljudi pravi, da gleda na pravične izdelke, hkrati pa recimo ne gledajo na bombaž, ki ga porabimo veliko več kot morda čokolade. Treba je gledati celostno, ne le, da se zapičimo v eno stvar. Z nakupovanjem podpiramo dobro ali slabo. Avtomatsko smo prvi krivci! Ne tisti, ki stvari proizvajajo, temveč kupci narekujemo, kaj hočemo in kakšen svet si želimo. Na nas je, da se zavedamo tega. Morda bi morali na lastni koži doživeti, kako stvari potekajo, in videti, kaj se v resnici dogaja v svetu, da imamo lahko izdelke, ki jih vsakodnevno brez pomisleka uporabljamo. Mislim, da se skoraj nihče ne zaveda, kako resno je, z menoj na čelu. Deloma se zavedam, a še vedno premalo.

Prav tako se ljudje počasi, morda prepočasi zavedajo, da lahko kmalu izgubimo 'pravo' hrano, naša stara semena, vodne vire ... Gigant Monsanto, ki proizvaja gensko spremenjena semena in herbicide, je zdaj že prodrl na Hrvaško, kjer si je ustvaril svoj sedež in proizvodnjo. Govorimo o podjetju, ki je med drugim proizvajalo tudi vojno orožje – strup Agent Orange, ki so ga proizvedli iz svojih herbicidov, da so ga Američani uporabljali v vietnamski vojni. Gre za javni podatek iz njihove uradne spletne strani. In zdaj bo podjetje, ki je izdelovalo orožje za uničenje ljudi, nadzorovalo vso našo hrano? Hm ... Zato je pomembno, kaj kupujemo. Ljudje pravijo: 'Kaj pa bo en človek spremenil?' Resnica je, da prav vsak, ki spremeni svoje zavedanje, lahko spremeni zavedanje še svojim bližnjim in povzroči učinek domin ... Spomnim se, da sem pred nekaj leti prijateljici, ki je na tla vrgla cigareto, rekel: "Kako lahko vržeš filter na tla?" Pa je odvrnila: "Kaj pa bo en cigaret naredil?" Takrat sem ji rekel: "Stresi tobak, daj filter v žep in ga daj v smetnjak, ko prideš domov." Danes jo srečam, po desetih letih, in še vedno upošteva moj nasvet. Poleg nje pa še deset njenih prijateljev in petnajst prijateljev od teh prijateljev, ki dnevno ne mečejo cigaret na tla ... In tako gre naprej. Majhna stvar se pozna. Iz enega, ki daje vzor, hitro nastane petdeset ljudi. In ja – en človek lahko naredi veliko za spremembe!"

Če bi ta trenutek dobili ponujeno zelo dobro plačano službo, bi jo sprejeli in opustili svoj projekt?

"Seveda bi ... ostal pri Krajčku. Odkar sem pustil službo in šel na svoje, sem šel s plačo za približno dve tretjini navzdol, vendar sem šel v to z zavedanjem. Na koncu je vedno tako, da če imaš pravo idejo, dovolj močno željo in veselje, se ti bo prav vse izšlo." s